

LA INCORPORACIÓ DEL VOT DE LES DONES

La Segona República espanyola (1931-1939) fa efectiu el sufragi universal

Cua per exercir el vot a les eleccions de diputats a les Corts de la República [19 de novembre de 1933]. Autor: Josep Maria Sagarra i Plana. ANC1-585-N-1944

Generalitat de Catalunya
**Departament
d'Ensenyament**

|| A || N || C ||
Arxiu Nacional de Catalunya

Nom alumne/a:	
Grup / Matèria:	
Data:	

1. INTRODUCCIÓ A L'ACTIVITAT

L'adveniment de la República, un règim democràtic anhelat des de feia dècades per àmplies capes de la població, va propiciar un augment de la participació política de la ciutadania. En aquest sentit, el paper de les dones també va créixer notablement a través d'organitzacions socials i polítiques. El vot femení, però, no es va aprovar d'immediat al proclamar-se la República el 14 d'abril de 1931, va haver de superar oposicions, debats i resistències de diferents tipus. Penseu que la posició subordinada de la dona s'arrossegava des de feia segles i, en les mentalitats de l'època, unes més unes menys, hi havia molts prejudicis.

Com va ser aquesta incorporació? Qui la va defensar? La van defensar només les dones? Totes les dones? Amb quines dificultats es van trobar? Van haver-hi altres mesures relacionades amb les dones més enllà del vot? Què va passar amb aquestes mesures en arribar el franquisme?

Amb aquesta activitat podràs donar resposta a totes aquestes preguntes.

2. ENS SITUEM.

Ens aproximem al tema a partir de l'observació de dos imatges i en traiem unes primeres impressions que després contrastarem.

2.1. Comparem documents

Doc. 1

Ciudadans a l'entrada de les oficines del cens electoral per a les eleccions municipals de 1931. [12/04/1931 - 31/12/1931].
Autor: Brangulí. ANC1-42-N-9544

- Busca el document a l'aplicació [Arxius en línia](#) per si necessiteu ampliar la imatge.

Ves a Cerca avançada, a Tipus de document marca fotografies, a Centre marca Arxiu Nacional de Catalunya, a Codi de fons: 1-42 i a Codi del document: 9544.

- Elabora la [fitxa d'identificació](#) del document.

Pots consultar les [pautes](#) per omplir la fitxa

- Descriu les persones que s'observen en la cua per votar:

Doc. 2

Cua per exercir el vot a les eleccions de diputats a les Corts de la República de 1933. [19 de novembre de 1933].
Autor: Josep Maria Sagarra i Plana.
ANC1-585-N-1944.

- Busca el document a l'aplicació [Arxius en línia](#) per si necessiteu ampliar la imatge.
- Elabora la [fitxa d'identificació](#) del document.
- Descriu les persones que s'observen en la cua per votar:

- Ara, compara la composició de les cues en les dues imatges. Quines diferències hi veus?

- Què creus que pot haver passat entre una imatge i l'altra, que justifiqui les diferències que has observat?

2.2. Aclarim conceptes

Hem vist dues cues de persones que van a votar, és a dir, exercir el seu dret a *sufragi* però, només hi ha un tipus de sufragi?

- Resumeix el significat del concepte sufragi

- Omple la següent taula.

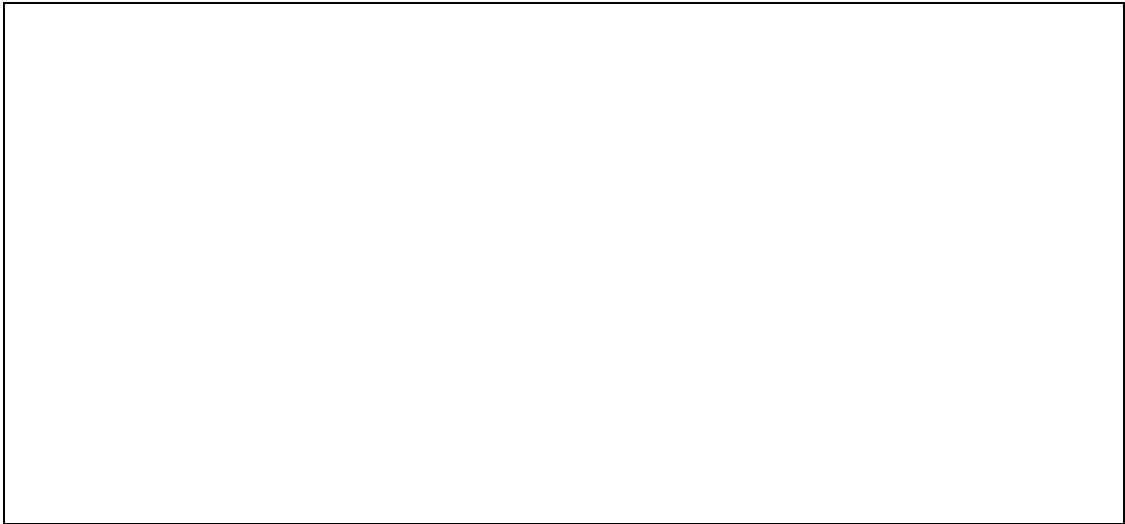
Enumera els diferents tipus de sufragi que han existit al llarg de la història i posa'n exemples de cada un (de països actuals o de determinats moments històrics).

Tipus de sufragi:	Definició:	Exemple (país i data):

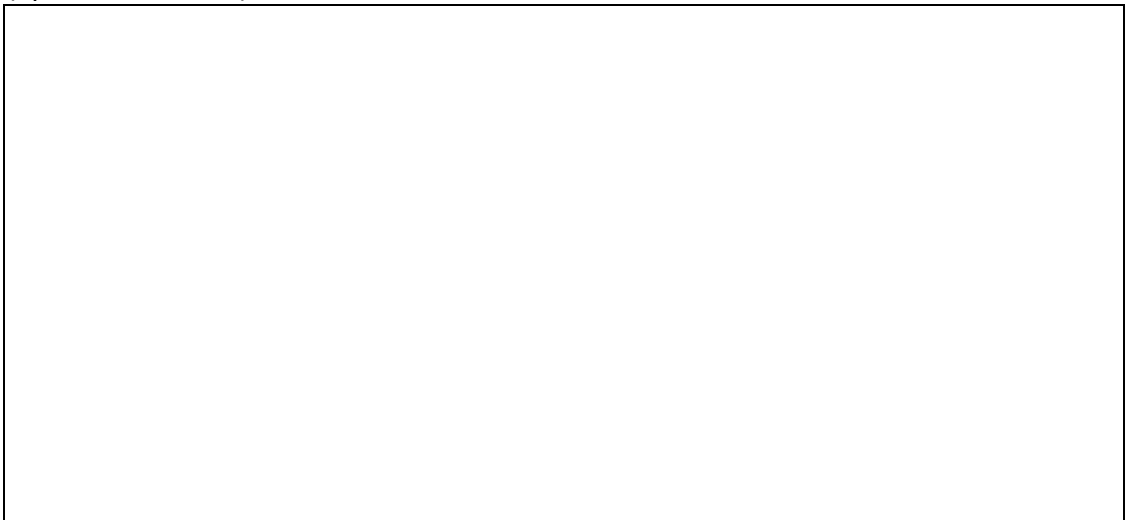
2.3. Observem en detall el concepte de sufragi universal.

Al llarg del segle XIX, es van produir successives revolucions liberals arreu del món, estenent-se els principis polítics d'igualtat davant la llei, l'establiment de drets naturals inalienables de les persones (llibertat de pensament, expressió, reunió, etc.), de sobirania nacional o popular, de separació de poders (legislatiu, executiu i judicial), de governs representatius... D'aquests principis se'n derivava la defensa del dret a vot, és a dir, del dret a sufragi que, com heu vist, tenia diferents variants. Quan aquest dret no es veia limitat per qüestions d'ordre social i s'estenia a tots els ciutadans, es parlava de **democràcia i sufragi universal** (en realitat, com a principi era universal, però s'aplicava a l'àmbit nacional). El primer cop que s'aplica el que s'anomenava sufragi universal, va ser el 1793, durant la Convenció Jacobina (1793-1794), la fase democràtica de la Revolució Francesa. Ara bé, era realment universal aquest sufragi?

- Busca la biografia de [Olympe de Gouges](#) i explica quines reivindicacions feia en el seu text Declaració dels [Drets de la Dona i de la Ciutadana](#).

- Per tant, era realment universal aquest sufragi? Quedava algun sector exclòs del dret a vot? Quina proporció de la població creus que és (aproximadament)?

Així doncs, quan es va fer realment efectiu el sufragi universal?

- Fixa't en la següent llista de països: Estats Units d'Amèrica, Alemanya, Gran Bretanya, Irlanda, França, Espanya, Suïssa, Nova Zelanda, Argentina, Uruguai, Japó, Andorra, Turquia, Afganistan i Ciutat del Vaticà i ordena'ls cronològicament segons creguis que es va aconseguir abans.

- Ara, busca a Internet (pot servir [el següent enllaç](#)) quan van aconseguir el sufragi universal aquests països, ordena'ls cronològicament i compara-ho amb l'orde que havies establert.

- Què et sorprèn més?

Davant la negació, les resistències i dificultats a atorgar els mateixos drets que tenien els homes a les dones, entre els quals es trobava el de votar, va sorgir el moviment **sufragista**.

- Resumeix quines reivindicacions feia aquest moviment, quan va sorgir, i quines en van ser les líders més destacades.

3. INVESTIGUEM: LA INCORPORACIÓ DEL VOT DE LES DONES A ESPANYA

3.1. La incorporació de les dones a les eleccions durant la Segona República espanyola

A l'Espanya del segle XIX, les dones no tenien dret a vot, com tampoc molts altres drets, i això ni en les etapes més democràtiques de les revolucions liberals. Amb l'adveniment el règim democràtic de la Segona República el 14 d'abril de 1931 però, es va fer ineludible abordar el debat entorn el sufragi i els drets de les dones. En aquest sentit, el primer canvi va ser el [Decret de modificació de la llei electoral de 1931](#).

L'article 3 d'aquest decret deia: **Artículo 3.º** *El artículo 4.º de la Ley se varía en el sentido de reputar como elegibles para las Cortes Constituyentes a las mujeres y a los sacerdotes.*

- Tenint en compte que, segons la Llei Electoral vigent, les dones no podien votar, comenta les millores que podia comportar permetre l'entrada de dones a les Corts.

El segon canvi important va ser l'aprovació de [Constitució de 1931](#), en la redacció de la qual va poder participar la diputada Clara Campoamor.

- Consulta els articles 25, 36 i 40 i resumeix quines implicacions creus que tenien en matèria de drets de les dones.

El debat parlamentari entorn la llei que permetia incorporar el sufragi femení es va produir entre el 30 de setembre i l'1 d'octubre del 31. Van votar un 60% de diputats, un grau d'abstenció elevat, i el resultat va ser de 161 vots a favor i 121 en contra. Just, però aprovat. Llavors, tots els partits van córrer a crear o reforçar les seves seccions femenines i a fer proselitisme entre l'electorat femení.

- Quin significat creus que té aquesta baixa participació dels diputats i els resultats de la votació parlamentària?

En el següent apartat, veurem les principals posicions defensades en el debat a Corts entorn el sufragi femení, incloent-hi algunes reflexions anteriors i posteriors.

4. APROFUNDIM: EL DEBAT ENTORN EL SUFRAGI FEMENÍ DURANT LA SEGONA REPÚBLICA

4.1. Els diferents posicionaments

- Poseu-vos en grups de 2, llegiu un dels textos següents i responeu les preguntes que se us formulen a continuació.

Text 1:

“Si els homes tenen dret de poder donar la seva voluntat en tots els ordres de la vida, nosaltres els hi respectem; si els homes poden aixecar la seva veu ferma i autoritzada, nosaltres no volem tant, de moment, i sabrem esperar que aquesta hora ens arribi. Sabem situar-nos, sabem arrecerar-nos en el lloc que ens pertoca, i de moment, ja que no podem fer res més; farem Pàtria ballant sardanes, cantant uns himnes o parlant a les nostres amistats de la necessitat del redreçament col·lectiu”

Maria Teresa Gibert, publicat a *L'Opinió*, 18 de juny de 1931.

- Resumeix la posició que defensa:

- Qui és l'autora o autor? Busca la seva biografia, i fes-ne un breu resum apuntant en quin partit militava o simpatitzava.

Text 2:

“No ha muchos años en un Congreso internacional se estimó respecto a la “standarización” de la edad crítica de las mujeres latinas, que era, poco más o menos, a los 45 años. Pues bien, yo, ateniéndome al criterio de la mayoría de aquellos congresistas, cuando en el Parlamento de mi Patria se va a tratar de dar plenitud de los derechos electorales de la mujer (...) traigo la cuestión de si se cree de buena fe que antes de esa edad crítica (no sé si quiero emplear otra palabra), está perfectamente capacitada la bella mitad del género humano. ¿No puede estar, y de hecho está, disminuida en algún momento la voluntad, la inteligencia, la psiquis de la mujer?”

Manuel Hilario Ayuso Iglesias, *Diario de Sesiones a Cortes*, 29 de setembre a 1 d'octubre de 1931.

- Resumeix la posició que defensa:

- Qui és l'autora o autor? Busca la seva biografia, i fes-ne un breu resum apuntant en quin partit militava o simpatitzava.

Text 3:

“Creo que no es el momento de otorgar el voto a la mujer española. Lo dice una mujer que, en el momento crítico de decirlo, renuncia a un ideal... Vamos a dar o negar el voto a más de la mitad de los individuos españoles y es preciso que las personas que sienten el fervor republicano, el fervor deomocrático y liberal republicano, nos levantemos aquí para decir: es necesario aplazar el voto femenino. Y es necesario, Señores Diputados, porque yo necesitaría ver, para variar de criterio, a las madres en las calle pidiendo escoleas para sus hijos (...) Lo pido porque no es que con ello merme en lo más mínimo la capacidad de la mujer; no, Señores Diputados, no es cuestión de capacidad; es cuestión de oportunidad para la República (...) Si las mujeres españolas fueran todas obreras, si las mujeres españolas hubiesen atravesado ya un período universitario y estuvieran libradas en su conciencia, yo me levantaría hoy frente a toda la Cámara para pedir el voto femenino (...) La concesión del voto a la mujer para las elecciones generales no será efectivo mientras no haya ejercitado este derecho en dos elecciones municipales consecutivas.”

Victoria Kent, Diario Sesiones a Cortes, 29 de setembre a 1 d’octubre de 1931.

- Resumeix la posició que defensa:

- Qui és l’autora o autor? Busca la seva biografia, i fes-ne un breu resum apuntant en quin partit militava o simpatitzava.

Text 4:

“¿Cómo puede decirse que cuando las mujeres den señales de vida por la República se les concederá como premio el derecho a votar? ¿Es que no han luchado las mujeres por la república? ¿Es que al hablar con elogio de las mujeres obreras y universitarias no se está cantando su capacidad? Además, al hablar de las mujeres obreras y universitarias, ¿se va a ignorar a todas las que no pertenecen a una clase ni a la otra? ¿No sufren estas como las otras las consecuencias de la legislación? ¿No pagan los impuestos para sostener al Estado en la misma forma que las otras y que los varones? (...) ¿Cómo puede decirse que la mujer no ha luchado y que necesita una época, largos años de República, para demostrar su capacidad? ¿Por qué el hombre, al advenimiento de la república, ha de tener sus derechos y ha de ponerse un lazareto a los de la mujer?”

Clara Campoamor , Diario Sesiones a Cortes, 29 de setembre a 1 d'octubre de 1931.

- Resumeix la posició que defensa:

- Qui és l'autora o autor? Busca la seva biografia, i fes-ne un breu resum apuntant en quin partit militava o simpatitzava.

Text 5:

“Potser sí que el nostre país la dona en general no té aquella preparació política, ni aquell grau de cultura que caldria que tingués per a reconèixerli el dret a votar. Però és que l’home la té aquesta preparació política i aquest grau de cultura que caldria exigir per donar vot a la dona? En un país on tenen vot els analfabets, no hi ha cap raó perquè la dona, culta o analfabeta, no tingui els mateixos drets que aquells.”

Lluís Companys Intervenció a Corts, 11 d’octubre de 1931.

- Resumeix la posició que defensa:

- Qui és l’autora o autor? Busca la seva biografia, i fes-ne un breu resum apuntant en quin partit militava o simpatitzava.

Text 6:

“Però Seccions Femenines [dins dels partits polítics]? Malgrat totes les nostres propagandes, les nostres actuacions, les nostres recomanacions perquè es constitueixin, no som massa del parer de fer separacions de sexe. (...) L’ideal seria no formar-nos en seccions femenines, sinó formar-nos en seccions mixtes amb ells. Anar amb ells. Però en aquest cas caldria que la llur consideració fos sincera i ens volguessin reconèixer intel·ligència sense massa temors.”

Rosa Maria Arquimbau i Cardil, publicat a l’Opinió, 10 de juliol 1932

- Resumeix la posició que defensa:

- Qui és l’autora o autor? Busca la seva biografia, i fes-ne un breu resum apuntant en quin partit militava o simpatitzava.

Text 7:

“Tinc plena confiança que la propera entrada de les dones catalanes en l’exercici del dret electoral confirmarà la bondat i l’oportunitat d’aquesta reforma que dóna al sufragi una vera universalitat i destrueix el privilegi polític del sexe masculí. En aquest terreny, les diferències de sexe són tant odioses com les de classe o de raça. Enlloc hi ha hagut cap catàstrofe per efecte de la implicació del vot femení, ni des del punt de vista democràtic ni des del punt de mira nacional. ¿Per què hem de témer una catàstrofe d’aquestes, a Catalunya? Les dones formen part del poble, senten els seus anhels i participen en els seus dolors i les seves alegries. De segur que les dones catalanes, com les d’altres països, es faran dignes de la pròpia emancipació política. Les catalanes no voldran ser menys que els catalans.”

Antoni Rovira i Virgili, La Humanitat, 29 de maig de 1933.

- Resumeix la posició que defensa:

- Qui és l’autora o autor? Busca la seva biografia, i fes-ne un breu resum apuntant en quin partit militava o simpatitzava.

Text 8:

“La dona en la família, hi té el seu principal lloc. Però de cap manera no ha de negligir els seus deures polítics. I quan mitjançant la política pot beneficiar la Pàtria i la Religió, un deure ineludible, s’imposa a totes les dones d’acudir en llur defensa (...) La dona deu intervenir en política sense oblidar els seus deures socials. La dona té uns deures socials a complir, i la política no ha d’ésser sinó el compliment d’aquests deures”

Francesca Bonnemaison, publicat a Recull de Blanes. 17 de juny, 1933.

- Resumeix la posició que defensa:

- Qui és l’autora o autor? Busca la seva biografia, i fes-ne un breu resum apuntant en quin partit militava o simpatitzava.

Text 9

“No; la dona no pot votar les dretes i menys la dona obrera, la dona que treballa, la que ha vist els seus pares i marits deixar, dia rere dia, llurs suors i energies a canvi d’un jornal migrat que no arribava a cobrir les primeres necessitats de la llar, que llurs fills no podien rebre l’educació necessària per manca d’escoles (...) La dona, que ha estat la part més perjudicada, que ha viscut més de prop totes aquestes misèries, perquè li ha correspost la part administrativa de la llar, no pot donar-los el seu vot”

Josefa Bofarull de Casamiquela, La Humanitat, 4 de novembre de 1933.

- Resumeix la posició que defensa:

- Qui és l’autora o autor? Busca la seva biografia, i fes-ne un breu resum apuntant en quin partit militava o simpatitzava.

4.2. Conclusions del debat

Respon les preguntes i, després, comparteix les teves respostes amb el grup-classe. Si sorgeixen interpretacions diferents, debateu amb respecte i arguments les diferents visions que hi hagi i mireu de consensuar unes conclusions generals.

- Quins són els principals posicionaments envers el tema?

- Creus que el posicionament respecte el dret a votar té una relació directa amb el fet de pertànyer a determinada ideologia o tendència?

- Perquè alguns membres de partits de dreta defensaven el dret de vot de les dones i alguns membres de partits d'esquerres s'hi oposaven?

- Creus que el fet de ser home o dona comportava diferents posicionaments sobre el vot femení?

5. AMPLIEM: ALTRES REFORMES QUE AFECTAVEN ESPECIALMENT A LES DONES

Malgrat les dificultats que hem vist, la República, finalment, va reconèixer el vot de les dones.

En aquest període també es van endegar tot un seguit de **lleis de caràcter social que afectaven especialment a les dones**: es va establir una llei de divorci que permetia a les dues parts separar-se si ho desitjaven, es va anul·lar el delictes d'adulteri aplicat només a les dones, es van establir responsabilitats legals dels pares vers els fills tinguts fora del matrimoni, es va regular del treball femení amb baixes i ajuts a la maternitat i, finalment, es va legalitzar i regular l'avortament i es van dispensar anticonceptius.

Aquestes últimes lleis, només es van poder dur a terme a Catalunya, ja en plena guerra. En el seu desplegament, va destacar la figura de Federica Montseny, líder de la CNT i ministra de Sanitat i Assistència Social, la primera ministra dona d'Europa Occidental.

- Fes un [text argumentatiu](#) en el què reflexionis entorn aquestes reformes. Quin valor podien tenir per a les dones aquestes lleis?

6. CONCLUSIONS

- Quan es va establir el sufragi universal a Espanya? En quin context polític?

- A nivell mundial, la introducció del vot femení a Espanya era avançada o retardada respecte la majoria de països?

- Quins obstacles es va trobar? Quins arguments s'esgrimien en contra?

- Quins arguments s'esgrimien a favor?

- Com definiries l'obra republicana vers les dones? Què n'opines?

Durant el **franquisme**, el dret a vot va ser eliminat per tothom, era una dictadura. La dona, a més, va tornar a ser considerada inferior a l'home, a qui quedava sotmesa. Aquesta concepció es reflectia en múltiples aspectes legislatius i culturals en els que ara no entrarem. És suficient remarcar que tota l'obra reformista republicana envers les dones va ser derogada.

Tornar a aconseguir drets que s'havien assolit durant la República va ser una llarga lluita que va arrencar de l'oposició antifranquista, va continuar durant la Transició i va prosseguir en democràcia, fins arribar a avui en dia.

- Creus que encara que encara hi ha discriminació envers les dones? En quins aspectes o en quins àmbits creus que es produeix amb més intensitat?